

Majoritatea librăriilor din Ucraina aparțin editurilor rusești și, bineînțeles, în ele domină oferta cărților în limba rusă. La Kiev sau alte orașe din vestul și centrul țării funcționează, ce-i drept, și librării cu titluri în ucraineană, de pildă lanțul de librării *Ie*, însă în zonele de est și sud ale Ucrainei să găsești asemenea librării e aproape imposibil. Abia de curând la Luhansk, în răsăritul Ucrainei, a fost deschisă librăria *Poarta de Răsărit*, cu ofertă de cărți în limba ucraineană. Este o idee destul de îndrăzneță, deoarece, după cum am aflat în urma discuțiilor cu editorii, de obicei nimeni din estul țării nu comandă cărți în limba ucraineană. Asemenea librării funcționează și la Herson și Odesa, iar proprietarii lor subliniază că pentru ei e mai degrabă un hobby decât o afacere. Și cu toate acestea, librăriile reușesc să se dezvolte, fiind mai ales cluburi unde se întâlnesc persoanele de limbă ucraineană, în principal intelectualii locului.

Foarte multe cărți se vând nu în librării, ci la bazaruri. Este o reminiscență a anilor 1990, când au dat faliment instituțiile de stat responsabile cu distribuția cărților, iar librăriile au fost înlocuite de bănci, baruri și magazine. Bineînțeles, cazuri similare se observă și acum, totuși se deschid și multe librării noi. La Kiev și Harkov există târguri mari unde se vând cărți. Primul numără circa 500 de tarabe, iar celălalt aproximativ 350. Poți cumpăra de aici orice fel de literatură: rusă, ucraineană, engleză, albume de artă și manuale. Un anticariat uriaș din cartierul kievean *Petrivka* poate absorbi ore în șir atenția oricărui buchinist. Printre cumpărători se întâmplă să fie și deputați – un mare fan al anticariatului din *Petrivka* este *Volodîmîr Litvin*, în prezent doar parlamentar, dar mai înainte a fost mulți ani președinte al *Radei Supreme*.

Conform datelor oferite de *Asociația Editorilor și Distribuitorilor Ucraineni ai Cărții*, tirajul mediu al unei cărți de beletristică (roman, 250 de pagini) este de 1750-1900 de exemplare. O carte costă 32-37 *hrîvne* (13-15 *zloți*) în depozite, iar pe rafturile librăriilor chiar și de două ori mai mult. În genul acesta de magazine, cărțile editate în Ucraina, inclusiv în limba rusă, reprezintă 20-23%, importate din alte țări decât Rusia, 5%, iar aduse din *Federația Rusă* (legal și ilegal, adică de contrabandă), de la 72 la 75%.

La scara întregii țări, tirajele bestsellerurilor în limba ucraineană ale unor autori precum *Oksana Zabușko* ajung la 30 000 de exemplare. Cărțile ei sunt publicate de mica editură *Spadșcina* (*Moștenirea*),

pe care o conduce Oksana Șciur. După spusele ei, un debutant poate sconta pe un tiraj de 1 000 de exemplare. „Un tiraj de 2 000-3 000 de exemplare e considerat un mare succes. Cea mai mare problemă o reprezintă colportajul cărților, deoarece librăriile funcționează numai în marile orașe capitale de regiuni* și preferă romanele de dragoste și cărțile de tip îndrumare care, bineînțeles, sunt mai ieftine decât beletristica”, susține ea.

Una dintre cele mai mari edituri, Folio, publică titlurile multor scriitori ucraineni cunoscuți. Un titlu bun se poate vinde în 15 000-20 000 de exemplare. „Pentru Ucraina, este foarte mult, iar pentru o țară în care locuiesc 45 de milioane de oameni, este foarte puțin”, ține să sublinieze directorul editurii Folio, Oleksandr Krasovîțki. Dacă ar fi să ne uităm la titluri, 40% dintre ele sunt în rusă, 60% în ucraineană. Numărul exemplarelor este însă exact invers: 60% în rusă, 40% în ucraineană. Traduse sunt nu numai cărțile autorilor străini, ci și ucraineni. De pildă, steaua literaturii ucrainene, un rus care locuiește la Kiev, Andrii Kurkov, scrie bineînțeles în rusă. Și totuși, cărțile lui sunt traduse în ucraineană pentru a putea fi citite mai ușor de locuitorii din vestul țării. „Raportul de vânzare a ultimei cărți în limba rusă este de 5 la 4: la un număr de cinci exemplare în limba rusă vândute din ultima carte revin patru în ucraineană. Sunt oameni în Liov sau Ivano-Frankivsk care știu rusa, dar s-au obișnuit să citească în ucraineană. Dacă este rentabil pentru noi, nu avem nimic împotriva să traducem cartea în ucraineană”, adaugă Krasovîțki. În opinia lui, piața ucraineană este doar o parte a celei rusești. De ce? Deoarece, așa cum am precizat puțin mai sus, majoritatea cărților vândute în librării sunt produse importate din Rusia. Singura soluție este publicarea traducerilor din literatura străină înaintea vecinilor. „Ultima carte a lui Umberto Eco am scos-o în ucraineană cu un an mai devreme decât în Rusia și în tot acest timp a fost un bestseller incontestabil. Apoi vânzările au fost rezonabile, dar nu extraordinare”, precizează directorul editurii Folio.

Apropo, merită să mai adăugăm și faptul că traducerile în ucraineană sunt adeseori făcute nu din versiunea originală, ci din cea

* Echivalentul ucrainean al județului românesc.

rusă (mai des) sau englezească (mai rar). Așa este și mai ușor, și mai ieftin. „Uneori calitatea este chiar mai bună. De unde să iau eu în Ucraina un traducător bun din daneză?”, mă întrebă retoric Oleksandr Krasovîțki. De aceea uneori poți auzi asemenea dialoguri precum cel de la bazarul de cărți din cartierul kievean Petrivka. O tânără căuta cărțile lui Paulo Coelho. Vânzătorul îi oferă două: una de 35 de hrîvne în ucraineană, a doua cu 90 în rusă. „O iau pe cea în rusă pentru că m-am obișnuit să citesc în original”, spune tânăra. Dialogul acesta poate sta mărturie a faptului că: a) nu are habar că Paulo Coelho nu e scriitor rus, b) se pricepe la literatură și știe că, în cazul acesta, versiunea în limba rusă este mai aproape de original.

Cu acest prilej aș dori să precizez că în Ucraina se traduc destul de multe cărți poloneze. În anul 2011 au fost traduse 65 de titluri aparținând scriitorilor polonezi, iar Polonia se află pe locul al cincilea pe lista țărilor ale cărei cărți sunt traduse. Pe primul loc sunt țările de limbă engleză, pe locul doi Rusia, pe locul trei Franța, iar pe locul patru Germania.

Dacă e să vorbim de piața de carte electronică, o piedică în dezvoltarea acesteia o constituie pirateria omniprezentă. „Ne aflăm într-o situație fără ieșire. Se pare că avem două opțiuni: fie cheltuim mult cu securitatea și atunci cartea iese foarte scumpă, fie nu recurgem la nicio măsură de securitate și a doua zi ea este deja pe internet”, explică Oksana Șciur. Poți cumpăra cărți tradiționale pe internet sau le poți comanda dintr-un catalog special. E o soluție standard, folosită, de altfel, și în Polonia.

Cu problema pirateriei se confruntă una dintre cele mai mari edituri ucrainene – Folio. Directorul ei, Oleksandr Krasovîțki, apreciază că, din punctul lui de vedere, pierde cam două treimi din eventualul tiraj de beletristică. Legal, cărțile pot fi achiziționate pe două portaluri: pe unul ucrainean, „Obreey”, și altul rus, „LitRes”. Pe primul, se vând anual 25 (douăzeci și cinci) de exemplare de cărți scoase de editura Folio. „Chiar dacă am securiza exemplarul electronic, oamenii ar scana cartea. La trei zile de la apariția în librărie. Oamenii nu înțeleg că sunt pirați, s-au obișnuit ca tot ce e pe internet să fie gratuit”, subliniază Krasovîțki.

Scriitorii ucraineni primesc puțin ajutor din partea statului. În fiecare an, președintele alocă 90 000 de hrîvne pentru câțiva autori

tineri. Cu banii aceștia scot o singură carte și plătesc toate onorariile. Poți concura să obții o bursă prezidențială în valoare de 1200 de hrîvne (circa 480 de zloți), care este viageră, dar și sprijinul Consiliului de Miniștri, o alocație în valoare de 136 de hrîvne, adică... 55 de zloți. În această situație, mai bine e să te bazezi pe oligarhi, care, în mod tradițional, sprijină cultura ucraineană, inclusiv literatura. În fruntea mecenatilor oligarhi se află cel mai bogat cetățean al Ucrainei, Rinat Ahmetov, dar nu poate fi ignorat nici Viktor Pinciuk, cu toate că acesta din urmă a făcut foarte multe nu pentru literatură, ci pentru arta contemporană.

Această situație în care ajutorul din partea statului lipsește aproape cu desăvârșire obligă editurile să evite autorii noi. Mai ales după criza care a izbucnit în anul 2008. „S-a diminuat piața și editorii trebuie să se gândească foarte bine dacă merită să investească într-un debutant. Eu nu mă mai ocup cu așa ceva de trei ani”, mărturisește directorul editurii Folio. Și adaugă că acum câștigă din publicarea cărților. Acolo nu trebuie să plătești dividende, iar vânzarea și așa este ridicată.

Și în încheiere o curiozitate. Care dintre scriitorii ucraineni câștigă cel mai mult? Nu, nu Andruhovici și nici Zabușko, nici Matios. Cel mai mult câștigă Viktor Ianukovici! Onorariile plătite pentru cartea lui pot fi comparate cu cele primite de J.K. Rowling. Bineînțeles. totul e doar o glumă, chiar dacă una tristă. Într-adevăr, conform declarațiilor de venit depuse în anii 2011 și 2012, Ianukovici a câștigat pe cărțile sale câte două milioane de dolari. Firma care i-a plătit șefului statului onorariile se ocupă în principal cu tipărirea foilor volante de reclamă, a ziarelor și cu producția cartonului. Nimeni nu dezvăluie tirajul cărților președintelui, nu le poți cumpăra din nicio librărie și sunt accesibile doar în unele biblioteci. După cum sugerează săptămânalul *Korrespondent*, aceste venituri sunt probabil o tentativă de camuflare a adevăratelor surse de venituri financiare ale președintelui. Mass-media a suspectat de multe ori faptul că Viktor Ianukovici nu ar fi scris singur aceste cărți. În septembrie 2011 a izbucnit un scandal imediat după ce ziaristii au descoperit că în ediția publicată în engleză, în Austria, la solicitarea autorităților ucrainene *Opportunity Ukraine* („Oportunități pentru Ucraina”) paragrafe întregi au fost copiate din textele diverșilor politicieni și ziaristi

ucraineni. După dezvăluirea acestui fapt, cele aproape 50 000 de exemplare din „cartea lui Ianukovici” au dispărut.

INTERNETUL

În mare măsură rusificat este și internetul, cu toate că trebuie să recunoaștem faptul că multe pagini informative sunt bilingve, iar limba o selectează fiecare după bunul plac. Totuși, din observațiile mele rezultă că majoritatea portalurilor naționale se deschid mai întâi în rusă, abia pe urmă poți selecta limba ucraineană. Excepție este portalul formator de opinie „Ukrainska Pravda”, care este foarte bine informat.

Mai rău e cu paginile de internet ale firmelor internaționale. Adeseori ele pătrund pe piața ucraineană prin Moscova și toate informațiile despre produse și activitatea desfășurată sunt lăsate în limba rusă, pornind de la premisa că ucrainenii oricum înțeleg, adică și așa *pojmut*. Cu o asemenea atitudine se luptă Roman Matîs, specialist în marketing, care a format o mișcare cu același nume „I tak pojmut”. În decurs de un an a reușit să convingă circa 50 de firme să își dezvolte și pagini în limba ucraineană.

Destul de anevoios se observă schimbări în magazinele de pe internet. Cel mai mare dintre ele, Rozetka, se apără, afirmând că ar avea nevoie de 50 de persoane pentru a traduce conținutul paginii sale de internet din rusă în ucraineană. Lucru pe care, de pildă, magazinul concurent îl face cu doar două persoane. Sunt invocate de asemenea argumente de genul acestuia: persoanele vorbitoare de limba ucraineană nu au la fel de mulți bani ca cele vorbitoare de limba rusă. „De aceea, ne-am hotărât să îi arătăm magazinului Rozetka cât pierde având o asemenea atitudine. Am făcut apel ca oamenii să trimită facturile de la alte magazine de pe internet cu declarația că ar cheltui bucuroși aceiași bani și la Rozetka, dacă pagina lor de internet ar fi în ucraineană. Am găsit, de pildă, o persoană care a cumpărat de la un alt magazin de pe internet aparatură în valoare de 35 mii de hrîvne”, subliniază Roman Matîs. Alt argument invocat de proprietarii de magazine de pe internet este următorul: „Majoritatea oamenilor care intră pe paginile noastre de internet sunt vorbitori de limba rusă.” În opinia lui Roman Matîs, neînțelegerea este dată de faptul că ele valorifică sistemele de operare care domină piața din

Ucraina (cum ar fi, de pildă, sistemul Windows în limba rusă), și, prin urmare, sunt automat identificate ca vorbind în această limbă. „Noi nu suntem împotriva niciunei limbi, dar vrem să oferim și opțiunea serviciului în limba ucraineană pentru consumatorii ucraineni. Să acționeze legea hrîvnei, care e moneda de plată”, declară inițiatorul mișcării „I tak pojmut”.

ȘI MAI DEPARTE CE?

Antin Muharski încearcă să îi ucrainizeze pe ucraineni cu operele sale, dar privește cu scepticism starea de fapt actuală. În opinia lui, Ucraina se află în aceeași etapă de dezvoltare a culturii în care se afla și în anul 1991: „Am sperat că o să rezolvăm rapid problemele și că Ucraina va deveni un stat modern, când colo se pare că, douăzeci de ani mai târziu, ne aflăm fix în același loc”, afirmă el. E de părere că o piedică în calea evoluției culturii ucrainene o constituie puternicul ei vecin, adică Rusia: „Moscova dă bani pentru dezvoltarea culturii de masă, pentru show-business. La noi nu există acești bani. Chiar și cei care se declară patrioți nu vor să dea bani. Nu există oligarhi ucraineni patrioți adevărați, care să sprijine cultura locală”, adaugă Muharski, care e de părere că cel mai bine e să fii tu însuși un exemplu pentru ceilalți. Să vorbești în ucraineană la magazin, pe stradă și oriunde se poate și să nu citești ziare în limba rusă.

Irena Karpa este de aceeași părere cu el: „Trebuie să vorbim în ucraineană, pentru că atunci oamenii trec și ei pe ucraineană. Nu trebuie să îi atacăm, ci trebuie să fim amabili cu ei. Chiar și la Odesa se va găsi o persoană care va trece la ucraineană, ca apoi să fie mândru că a făcut-o: «Ooo, eu chiar știu să vorbesc în ucraineană!»”. În opinia ei, este mare nevoie de o cultură ucraineană de masă. „Ar fi bine dacă în ucraineană ar vorbi infractorii și prostituatele, pentru că atunci limba ucraineană ar fi mai vie”, concluzionează ea.

Deputata partidului naționalist Svoboda și lingvista Irina Farion are o atitudine pozitivă față de viitorul limbii ei materne. Este de părere că limba ucraineană nu va muri de moarte naturală, cel puțin nu în viitorul apropiat. În opinia ei, acest lucru e susținut cel puțin de atitudinea sceptică pe care o au ucrainenii față de tentativa de recunoaștere a limbii ruse ca a doua limbă oficială în stat. „Unii susțin uneori că limba este o chestiune secundară, dar nu e adevărat. Limba construiește conștiința. Un polonez spune: «Sunt polonez» și nu-și

imaginează că ar putea să nu cunoască limba polonă. La noi, după 700 de ani de ocupație, nu mai există această conștiință”, subliniază deputata care consideră și vechea supremație a Poloniei tot o formă de regim de ocupație, dar în discuția cu mine invocă deseori exemplul Poloniei. Adaugă de asemenea că, privind din perspectivă istorică, limba ucraineană este totuși mult mai populară acum decât a fost cu 100 de ani în urmă: „La începutul secolului al XX-lea, la Kiev locuiau zece familii care vorbeau în ucraineană. Încă pe vremea aceea se considera că limba aceasta a murit, însă ucrainenii sunt puternici și sunt capabili să renască.”

Umanistul Mikola Riabciuk nu vede schimbări considerabile. E de părere că limba rusă va avea mereu un caracter dominant. Actuala „elită” politică și a oamenilor de afaceri este de limbă rusă și axată pe cultura rusă. „Avem doar un statut declarativ al limbii ucrainene care e chipurile «de stat», dar practic în toate funcțiile de stat poți să nu cunoști limba, să nu o folosești, ba chiar [...] să o insulti în mod deschis”, scrie Riabciuk în articolul deja citat, publicat pe portalul revistei „I”^{*}.

Aceeași situație se observă și în afaceri, iar într-un stat slab, de oligarhi depinde în mare măsură viitorul limbii și al culturii ucrainene. De pildă, celui mai bogat cetățean al Ucrainei, lui Rinat Ahmetov, îi place să se afișeze în compania compozitorului și textierului rus Igor Krutoi. La fel și Viktor Pinciuk, unul dintre cei mai bogați ucraineni, chiar dacă el însuși promovează arta contemporană europeană, nu disprețuiește compania dinozaurului estradei sovietice și deputatului în Duma rusă, Iosif Kobzon. De aceea, în opinia lui Mikola Riabciuk, viitorul culturii ucrainene nu este deloc atât de luminos. „S-a perpetuat credința că vorbitorii de limba ucraineană reprezintă un fel de deviație – e ca și cum ai umbla în șalvari pe Hreșceatik¹⁵ (poți, dar de ce ai face-o?)”, scrie umanistul. Majoritatea populației vorbitoare de limba rusă va continua să gândească în stereotipuri despre cultura ucraineană, care va fi

* www.ji-magazine.lviv.ua/anons2013/Ryabchuk_Ukr_kultura_pislya_komunizmu.htm

¹⁵ Principala arteră a capitalei Kiev, monumentală, care în weekend devine pietonală. (n.tr.)

considerată mereu ca fiind mai puțin valoroasă. Cu toate acestea, ea va continua să aibă cel puțin formal statutul de cultură „de stat”, în calitate de cultură a reprezentanților locali ai națiunii.

DE LA RUȘINE LA CONFORMISM

M-am gândit să închei capitolul referitor la situația lingvistică a țării cu o discuție purtată cu Iuri Makarov, unul dintre cei mai cunoscuți ziariști ucraineni care lucrează în mass-media ucraineană (mai ales în televiziune) de peste 30 de ani.

Pe străzile Kievului auzi destul de rar vorbindu-se în ucraineană. În opinia dumneavoastră, ce procent din populația capitalei folosește ucraineana în mod curent, zilnic?

Estimativ, „ochiometric”, aș putea spune că maximum 25%. În toată țara, iar în cazul acesta deja sunt la curent cu statisticile oficiale, procentul vorbitorilor de limbă ucraineană oscilează de la 52 la 57, în funcție de an. Însă, cu cât situația în țară este mai optimistă, cu atât mai mulți oameni aleg să vorbească în ucraineană – asta e o observație de natură personală. Așadar, aș putea spune că a fi vorbitor de ucraineană e o chestiune de dispoziție și depinde de situația economică. Eu sunt convins că depinde în egală măsură și de altceva, și anume: dacă persoana în cauză se simte mai mult european sau mai degrabă cetățean al fostei URSS.

Îmi puteți explica fenomenul casieritelor din supermarketuri care vorbesc între ele în ucraineană, dar cu clienții, chiar și cu cei care li se adresează în ucraineană, vorbesc în rusă?

Nu e întotdeauna așa, de pildă la supermarketul unde îmi fac eu cumpărăturile casieritele vorbesc întotdeauna în ucraineană, dar, într-adevăr, de cele mai multe ori situația se prezintă altfel.

Tot ce ține de limbă e legat de complexe. Vreme de mulți ani, un comportament care pentru unii era firesc atrăgea oficial, dar și neoficial, represalii. În URSS existau școli ucrainene, erau editate ziare în limba ucraineană, reviste, existau chiar traduceri ale clasicilor literaturii, erau cântece ucrainene. Dar majoritatea erau de calitate inferioară, ba chiar catastrofală; totul era învechit, desuet, provincial. De aceea, oamenii pentru care asta nu reprezenta o chestiune de onoare treceau pur și simplu la rusă, deoarece, cu excepția a 2-3 filme

ucrainene și câteva poezii ale Linei Kostenko, cinematografia și literatura de limbă rusă erau categoric mai bune.

Pe timpurile acelea să vorbești în ucraineană echivala cu un soi de declarație politică?

Să fii vorbitor de limbă ucraineană în viața de zi cu zi era suspect. Dacă cineva nu trecea la limba rusă în timpul unei discuții însemna că era naționalist, poate chiar că lupta pentru independența Ucrainei. Iar asta putea să pună capăt unei cariere și să limiteze cercul de cunoștințe. Și strica și starea de spirit. Mai era un al treilea tip de consecințe, atunci când folosirea limbii ucrainene ducea la agresivitate. Cel mai agresiv reacționau oamenii care cândva renunțaseră la ucraineană pentru a trece la rusă. Mama colegei mele, care locuia în regiunea Cerkasî, nu știa rusa și venea uneori la ea la Kiev, în vizită, dar se temea să se ducă singură la magazin. Se temea să nu stârnească reacții violente. Chiar și acum se mai întâmplă, dar foarte, foarte rar.

O cunoștință de-a mea, ai cărei părinți sunt originari din Volînia, dar care s-a născut la Kiev, vorbește cu copilul ei numai în rusă. Chiar și basmele scrise în ucraineană le traduce în rusă pe măsură ce le citește...

Asta se numește schizofrenie, dedublarea personalității. Cei mai mari ucrainofobi sunt oamenii care au renunțat cândva la propria lor identitate ucraineană. Aceasta este o traumă și de asemenea lucruri ar trebui să se ocupe psihologii. Există un asemenea grup de oameni din Galiția, care locuiesc în Kiev și vorbesc numai în rusă. Și se simt bine așa, pentru că dau de înțeles că nu sunt ermetici sau provinciali.

E greu să vorbești aici de lipsa sentimentului de demnitate, deoarece națiunea noastră a suferit într-adevăr multe tragedii și a fost supusă la multe încercări grele. Acestea sunt complexe moștenite, care parțial se nasc din snobism, parțial din mediul agresiv, dar mai ales din faptul că limba ucraineană a fost un simbol al inferiorității și ostilității politice.

Dar au trecut deja 22 ani de la dobândirea independenței!

În decursul celor 22 ani nu s-au schimbat prea multe în viața de zi cu zi. Dacă te uiți la televizor, practic toate programele, cu excepția emisiunilor informative, sunt din Rusia. Dacă intri într-o

librărie, găsești numai producții rusești și cărțile a două edituri ucrainene. Pe celelalte pur și simplu nu le acceptă. Sunt librării ai căror proprietari sunt ruși, iar directorii lor trimit rapoarte la Moscova. Editurile sunt parte a mașinii de propagandă ruse, la fel și televiziunea.

De ce nu există producții ucrainene la televiziune?

Pentru că televiziunea nu este o afacere. Nu e vorba să câștigi din televiziune, ci să ai un instrument cu ajutorul căruia poți influența și manipula oamenii și politica. De pildă, cel mai popular canal, Inter, pierde anual 180 de milioane de hrîvne, pentru că atât pun de la ei proprietarii canalului pentru a menține influența asupra vieții politice. La fel e și cu restul canalelor. Și datorită acestor influențe pot face afaceri mult mai bune în alte domenii.

Bine, dar acest lucru nu schimbă faptul că vor să diminueze cât mai mult cheltuielile pe care le fac. Să pună de la ei cât mai puțin. Adică trebuie să fie mai mulți spectatori și, implicit, influența reclamelor.

La noi, multe din seriile în limba rusă sunt produse chiar de televiziunile ucrainene. Ca să înțelegeți fenomenul, trebuie să vă uitați la Canada și Statele Unite. Acolo nu există (sub aspectul limbii) două piețe de desfacere. Este doar una, piața nord-americană. Dacă la noi cineva face un film sau un serial pe piața locală, ucraineană, mai târziu trebuie alocați bani pentru traducerea lui, astfel încât să poată fi vândut în Polonia, Slovacia, Bulgaria sau România. Dar în țările acestea nu există interes pentru o asemenea producție. De fapt, a existat un singur exemplu excepțional: serialul Roksolana, turnat în urmă cu 20 de ani. Un soap opera, dar cu buget mic și actori buni. Aceia au fost totuși anii de început ai televiziunii ucrainene, acum toți s-au maturizat și știu că trebuie să faci un serial care să poată fi vândut în Rusia, Kazahstan și Belarus. Managerul din ziua de azi, care funcționează în branșă de zece ani, nu mai știe să gândească altfel. Nu știe să lucreze mai creativ de atât. Chiar și în Rusia situația este alta – acolo televiziunea uneori finanțează cinematografia independentă, filmele documentare.

Totuși televiziunea pierde audiență, tot mai mulți oameni se informează de pe internet.

E adevărat. Numărul acestor oameni în Ucraina crește – jumătate de țară are acces la internet. În principal tinerii, iar aceștia – spre deosebire de generațiile trecute – au contact continuu cu limba ucraineană. Aici e nevoie de o mică digresiune. În URSS oamenii puteau alege să nu învețe ucraineană, chiar și în școală. Era suficient ca părinții să dea o declarație, de exemplu că au venit dintr-o altă regiune. Astăzi nu mai există așa ceva, cu toții au contact cu limba ucraineană. Tinerii sunt în contact cu literatura ucraineană, iar acolo găsești multe texte valoroase. Fiica mea, care are 15 ani, în afara școlii nu vorbește în ucraineană, deoarece toți prietenii din anturajul ei vorbesc în rusă, dar pentru ea să vorbească în limba ucraineană nu reprezintă o problemă – dacă trebuie, trece în mod firesc la ucraineană. De aceea, portalurile de limbă ucraineană au șanse mari de succes. Generația marcată de traumă începe să țină de domeniul trecutului.

Încă nu am vorbit de cinema. În ultima vreme au apărut filme ucrainene de scurt metraj. Nu sunt toate în ucraineană, dar oricum sunt plasate în realitatea locală.

Da, există totuși filme artistice sau cinematografie independentă, dar noi avem mare nevoie și de filme obișnuite la care să se ducă oamenii masiv. Un asemenea cinema nu există, pentru că nu există o școală la care să înveți bine cum să faci genul acesta de filme. Acum mai bine înveți meseria aceasta la Paris sau la Łódź. Putem menționa 2-3 filme ucrainene din așa-numitul curent poetic, dar ele au fost turnate în urmă cu peste 40 de ani. Acum nu mai avem așa ceva. Cinematografia e un proces, o industrie... Trebuie să o creezi mereu, să o reinnoiești. Iar la noi așa ceva nu există. La Kiev a existat o foarte bună școală de operatori și regizori de sunet, dar niciodată nimeni nu a învățat cum se scriu scenariile. Acest lucru se observă în filmele din timpurile sovietice și în filmele din vremurile noastre.

Înțeleg că problema muzicienilor de limbă ucraineană este aceeași ca și în cazul serialelor? Lipsa de fonduri și orientarea spre piața rusă?

Da, firește. Există însă și excepții: Vopli Vidopliasova sau Okean Elzy care cântă în ucraineană și sunt foarte populari în Rusia. În prezent, artiștii câștigă mai ales la „korporative”, concerte închise

organizate de afaceriști pentru angajați sau colegi. Sunt petreceri corporatiste. Corporațiile se luptă pentru a invita pe unul sau pe altul. Pentru un muzician, o apariție la radio sau la televiziune înseamnă doar reclamă. Ei nu câștigă din vânzarea albumelor, deoarece pirateria omniprezentă e o mare problemă.

Mai există și scena underground. În orice localitate mică există o trupă de rock și aceste trupe se cunosc reciproc, ba chiar organizează între ele concerte. Nu reușesc totuși să răzbată până în mass-media, pentru că nu au bani să-și plătească promovarea. Iar ca să fii popular, trebuie să exiști în mass-media și abia pe urmă te vor difuza pe gratis. E un cerc închis. Aici e nevoie de ajutorul statului. Nu e vorba de bani, ci de crearea mecanismelor care ajută la promovarea muzicii ucrainene.